

Son Mevlevî Dervîşi Mehmet Dede Efendi

NEZİHE ARAZ

gularına esir değilsek aşağılık duygularının zebunuyuz! Bu da tez yoruyor, tez yıpratıyor bizi.

Mehmet Dede Efendi bir ihlâs nefhası gibi varlığımdan esip geçti ve davasız dünyasında vardığı huzur ile içimi, dışımı yıkadı ise bu yüzdendir. Onda ifratlar ve tefritler tasfiye edilmiş; ne türlü hareket ederse içinde bulunduğu camianın hayrına, ne türlü hareket ederse şerrine varacağı en aydınlık ölçülerle tesbit edilmişti.

Yüzündeki huzurlu ve rahat ifade bu yoldaki tutumunun, güveninin açık ifadesi idi.

Mehmet Dede Efendi canlı bir tarihtir. Konya Mevlânâ Müzesinde, mensup olduğu kapıya içten bir vefa göstermesine karşılık, hücrelerinde oturmaya izinli, müstesna bir yadigârdır.

Elini öpenlere «Yok ol evlâdım» diye dua edişinde bile ancak masal kahramanlarının revîşi var. «Yok ol evlâdım», onun lisanında «kendi nefsinin camianın menfaati namına ve o yolda sil, benliğini kendi benliğinden daha şumullü ve daha büyük bir varlık uğruna yok et» demektir.

ONU Konya Mevlânâ müzesinde, kendisine ayrılmış olan tertemiz, mütevazı hücrelerinde, Mevlânâ'dan kalan son yadigâr olarak tanıdım.

İhlâşlı bir tebessümle uzattığı elini öperken gördüm ki, hem tarih kadar ihtiyar, hem de yeni doğmuş çocuklar gibi masum ve körpeydi.

Önünde pırl pırl oğulmuş bir mangal vardı, biz, gösterdiği yer minderine henüz kurulmuşuk ki, mangaldan daha parlak bir cezve küllenmiş ateşe sürüldü. Maşalıktan şeker ve kahve kutularını aldı, bu işi sık sık tekrarlamaya alışık olduğu ilk bakışta belli olan tertipli eller kallavî fincanları bir bir misafirlere uzattı.

Mehmet Dede Efendi bize, kimsiniz, nesiniz, nereden gelip nereye gidiyorsunuz? diye sormadı. Biz de ondan üzerimize dökülen o lâtif cemel ve kemal havası içinde, nereden gelip nereye gittiğimizi unutturmuşuk.

Sorsaydı belki de bir an verecek cevap bulamayacaktık, lâkin o bu bahse yanaşmadı bile. Sanki demek istiyordu ki: Yol da onun, yolcu da, han da onun hancı da. Birinin konup birinin göçtüğü bu dünya misafirhanesinde isimler değişir, suretler değişir lâkin manâ ve siret hep odur.

Mehmet Dede Efendinin el öptürüşünden kahve uzatışına, lâtife edişinden sitem edişine kadar, her hâl ve kârında insan aklının almıyacağı bir ahenk ve tevazün, bir karar ve üslûp vardı.

Gerek onun yanındayken, gerek aylar sonra ve kilometrelerce uzaktan şu satırları yazarken, aklım gıpta ve ibretle hep bu ahenk ve tevazün meselesine takılıyor.

Zira ondan süzülüp akan bu nizam ve üslûb, iç dünyasında kurmuş olduğu kararlı, huzurlu ve lâtif bir orkestrasyonun ifadesi idi.

Bizler, yirminci asrın, üslûpsuzluğa ve nizamsızlığa giden devirlerinin döl bereketiyiz; kendi kendimizle barışa varamadığımız için birbirlerimizle de çekişme halindeyiz. Üstünlük duy-

Mevlânâ'nın Kadın Anlayışı

«Kadın nedir, dünya ne? kadın, söylesen de neyse odur, söylemesen de. Yaptığı işten vazgeçemez o. Hattâ söylesen biraz daha beter olur. Ekmeği al, koltuğuna sakla, halkı yanından uzaklaştır, bunu kimseye vermem, vermek şöyle dursun, göstermem bile, kapılara serilse, çokluğundan, ucuzluğundan köpekler bile yemeğe tenezzül etmese yine vermeyeceğim. Yine göstermeyeceğim diye ısrar et. Sen halktan esirgedikçe halkın rağbeti artar, senin üstüne düşerler. Esirgediğin ekmeği göreceğiz diye yalvarmaya, hattâ seni kınayıp sövmiye koyulurlar. İnsan menedildiği şeyin üstüne düşer. Hele o ekmeği koltuğuna vurur, göstermemek için inada kalkışır, ısrar eder durursan görmek isteyenlerin hırsları, rağbetleri büsbütün artar. Kadına gizlen diye ne kadar emredersen et, onda da kendini göstermek isteği okadar artar. Halk da o gizlendiği için daha fazla onun üstüne düşer. Şu halde sen oturmuş, iki tarafın da rağbetini körüklüyorsun, sonra da bu iş, ifsâdın ta kendisiyken ıslah sanıyorsun. Kötülükte bulunmayacak bir yaradılıştaysa menetsen de yaradılışının, huyunun icabı olan iyiliğe gidecektir, menetmesen de. Vazgeç, dertlenme. Yok, eğer yaradılışı bunun aksineyse çaresiz gideceği yolu tutacak, senin menetmen de ancak onun hırsını artıracaktır.

Fîhi mâ-fih'ten